

Asia: VN/21695/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esitysluonnoksen mukaan kuntakokeilualueen kunnalla olisi oikeus tehdä päätös siitä, täyttääkö henkilö Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain mukaiset edellytykset yhtiöön työllistämiseksi. Pohjanmaan TE-toimisto voi muutoksen jälkeen osoittaa suoraan työllisyyden kuntakokeilussa olevan työnhakijan Työkanavaan, eikä työnhakijan asiakkuuden siirtoa kuntakokeilusta TE-toimistoon vaadita. KEHA-keskus kannattaa esitystä.

KEHA-keskus haluaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tilapäistä suo-jelua saavien ukrainalaisten palvelukokonaisuus muodostuu kahden eri lakiesityksen muodostamassa kokonaisuudessa. Palvelutarve ja -volyymi määrittyvät käsiteltävästä lakiesityksestä HE 84/2022 ja hallituksen esityksestä 135/2022 kotoutumislain ja vastaanottolain 14 § muutoksiin, jolla pyritään turvaamaan Ukrainasta sotaa pakenevien henkilöiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestäminen kunnissa ja hyvinvointialueilla. Lakiesityksessä pyritään varmistamaan kuntien ja hyvinvointialueiden järjestämät palvelut tilapäisen suojelun aikana sekä niistä kunnille ja hyvinvointialueille maksettavien korvattavien perusteiden määrittely. Erityisen merkitykselliseksi muodostuu käytännön soveltaminen ehdotukselle, että vastaanottolakia täsmennettäisiin tilapäistä suojelua saavan vastaanottopalveluiden lakkaamisen osalta tilanteessa, jossa henkilölle on myönnetty kotikuntalaisa tarkoitettu kotikunta.

Esitysluonnoksella on nähtävissä myönteinen vaikutus palveluyhteyksien muodostamiseksi TE-palvelujen, kuntien kotoutumispalvelujen ja hyvinvointialueiden sosiaali- ja toimeentulotukipalvelujen koordinaatiossa, sillä TE-palveluissa tarvittava maahanmuuttajapalvelujen osaaminen on hyvin voi-makkaasti keskitetty kuntakokeiluihin. Ensimmäiset vuoden tilapäisen oleskelun perusteella myönnettävät kotikuntaoikeudet astuisivat voimaan maaliskuusta 2023 alkaen, jolloin TE-toimistot alkaisivat joka tapauksessa ohjata asiakkaita kuntakokeilujen palveluihin. Lakimuutoksen perusteella tämä ohjaaminen voitaisiin käynnistää hieman aikaisemmin ja nopeammin URA-tietojärjestelmässä olevan osoitetiedon ja tilapäisen suojelun kohderyhmän merkinnän tunnisteperusteilla.

Lakimuutoksella olisi kuitenkin siis henkilöstöä kuormittava merkitys kuntakokeilujen ohella myös ohjausvastuun toimeenpanosta vastaavissa TE-toimistoissa. Henkilökohtainen työnhaun käynnistäminen tapahtuu nimenomaan TE-toimistoissa, mutta aikaisemmin päättyneen työnhaun käynnistäminen uudelleen tehdään kuntakokeilussa. Ensimmäinen työnhaun rekis-teröinti täytyy toteuttaa henkilökohtaisena asiointina työnhakuoikeudet sisältävän oleskeluluvan toteamiseksi, joten työnhaun aloittaminen sähköisissä palveluissa ei ole mahdollinen. Työnhaun aloittamisprosessia on tuettu ukrainankielisellä käännöksellä avoimesta työnhakulomakkeesta, joka ei kuitenkaan oleellisesti vähennä TE-toimistojen henkilöstömitoitukseen kohdistuvaa palveluhaastetta.

Tilapäisen oleskeluluvan perusteella työnhakuun Suomessa oikeutettujen ukrainalaisten ohjaaminen TE-toimistoista kuntakokeiluihin toteutettaisiin esitysluonnoksen perusteella samalla tavalla kuin muidenkin vieraskielisten työnhakijoiden: TE-toimiston asiantuntija muuttaa harkinnan perusteella merkinnät URA- ja Koulutusporttijärjestelmissä sekä toimittaa asiakkaalle ohjeen kuntakokeilussa asioimiseksi.

Esitysluonnoksessa TE-toimiston toimivalta päättää kuntakokeilun osalta asiakkuuden siirtämisestä asiakkaan URA-tietojärjestelmässä olevien tieto-jen perusteella vaikuttaisi muodostavan tilapäisen suojelun kohderyhmän tapauksessa erityisiä määrittelyhaasteita. Tietojärjestelmissä menettelyä asiakkaalle oikean kuntakokeilun määrittelemiseksi ei ole mahdollista toteuttaa, vaan arviointi edellyttää TE-viranomaisen harkintaan perustuvaa asiakkaan toimittamien tietojen yhdistelyä. Lakiehdotuksen mukaan, vaikka tilapäistä suojelua saava henkilö on järjestänyt asumisensa itsenäisesti, on hän silti jonkin vastaanottokeskuksen asiakas ulkomaalaislain 109 § perusteella. Tieto asiakkaan palvelusta vastaavasta vastaanottokeskuksesta ei siten sisälly automaattisesti asiakkaan osoitetietoon. Esitysluonnoksessa käytetty määrittelytermi ”asuinpaikka” ei ole TE-hallinnon tietojärjestelmien kannalta yksiselitteinen vaan edellyttää TE-toimistoissa asiakkaan toimittamiin tietoihin ja todistuksiin perustuviin selvityksiin perustuvaa harkintaa.

Tilapäistä suojelua saavien ukrainalaisten työnhakijoiden lukumääräksi TE-toimistojen asiakastietojärjestelmään oli 9.10.2022 kirjattu 4 803 henkilöä, joten taloudellisten vaikutusten arvioinnissa käytetty arvio 6 850 henkilöä vuodelle 2022 vaikuttaa oikeansuuntaiselta ja riittävältä. Asiakasmäärän lisääntyminen on ollut melko tasaista, joten voidaan olettaa kasvun jatkuvan sodan edelleen jatkuessa. Tilapäisen suojelun kohderyhmä on jo keväästä 2022 alkaen lisännyt yleistä maahanmuuttajapalvelujen TE-palveluiden tarvetta, asiakasmäärät ovat kasvaneet TE-toimistoissa. On siksi perusteltua esittää henkilökunnan lisäämistä erityisesti kuntakokeiluissa esitysluonnoksen perusteella. Kun toistaiseksi noin 40 000 henkilöä on tullut Ukrainasta, on ilmeistä, että työikäisistä työtä tai opiskelupaikkaa vailla olevistakaan suuri osa ei ole toistaiseksi käynnistänyt työnhakua TE-toimistossa. Palveluvastuun siirtäminen kuntakokeiluun vaikuttanee niin, että henkilöitä pyritään ohjaamaan kuntien, vastaanottokeskusten, hyvinvointialueiden ja muiden yhteistyötahojen suunnalta aikaisempaa aktiivisemmin työnhakua tukeviin palveluihin. Vastaanottopalveluiden päättyessä ilmeisesti laajasti tapahtuva toimeentulotukisidos puuttuvasta

työmarkkinatukioikeudesta huolimatta vaikuttanee samansuuntaisesti, jolloin yhteisvaikutuksesta palveluiden volyymitarpeiden kasvu on merkittävää.

Esitysluonnoksen mukaan momentilta 32.01.03 ”Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot” osoitettaisiin uusia toimintamenorahoja sekä TE-toimistoille että kuntakokeiluihin. Resurssien jakamisessa huomioitaisiin tilapäistä suojelua saavien määrä organisaatio- ja aluekohtaisesti. KEHA-keskuksessa ei kuitenkaan ole tietoa siitä, mistä syistä tilapäisen suojelun asiakasryhmän jakautuminen valtakunnallisesti ELY-alueittain on toistaiseksi poikennut merkittävästi maahanmuuttaja-asiakkaiden yleisestä jakautumisesta. Tästä syystä 40 uuden henkilötyövuoden resurssin jakautumisessa olisi tehtävä esitysluonnoksessa käytettyjen toteutuneiden lukumäärätietojen lisäksi oletuksia siitä, miten hallinnolliset ja toimintatapoihin tehtävät muutokset ohjaisivat kohderyhmässä uusia työnhakijoita enemmän myös sellaisiin kuntakokeiluihin, joissa toteutuneiden TE-toimistojen palveluissa toteutuneiden lukujen perusteella on aikaisemmin ollut suhteellisesti vähemmän tilapäisen suojelun työnhakijoita. Turvapaikkayksiköiden sijaintien merkitys on osittain epäselvä suhteessa henkilöstömitoituksen jakautumaan.

Myös sellaisille alueille, joissa ei ole kuntakokeilua, saattaa kohdistua lisääntyvää asiakasvolyymien kasvua ja palvelujen järjestämistarvetta, kun HE 135/2022 mukaisesti vuoden oleskelun jälkeen asiakkuus ja palveluvastuu siirtyvät turvapaikkajärjestelmältä kuntiin ja hyvinvointialueille. Myös näiden alueiden TE-toimistoissa tuleva tilapäisen suojelun asiakaskohde-ryhmän kasvu aiheuttaa resurssitarpeita.

Korhonen Tiina
KEHA-keskus

Päärnilä Olli
KEHA-keskus